

פרק ראשון:

הרבי והתקשרות – למוד תורתו

את תורתו והוראותיו של הרבי זכינו לקבל באפנים שונים זה מזה: התועדות, שיחות, יחידות מכתבים ועוד. הבה נלמד על הדרכים והעגורות בהם העביר הרבי את תורתו אל החסידים וכלל ישראל:

התועדות – בכל 'יומא דפגרא' ושבת מברכים (ובשנים המאחרות יותר אף בכל שבת) התועד הרבי. בימי חול ההתועדות החלה בשעה 9:30 בערב, והרבי הסביר זאת בכך שאינו רוצה לפגוע בסדרי הישיבה ולכן מתחיל להתועד רק לאחר הסדרים. בשבתות הרבי היה מתועד בשעה 1:30 בצהריים.

בשעת הנגונים שבין השיחות, נהגו החסידים להניף כוסות 'לחיים' והרבי הנהן לכל אחד ואחד בראשו הקדוש, וכאשר הנהן הרבי היה החסיד שותה את הכוס.

מעשה בכחור שהניף כוסו ל'לחיים' אף הרבי לא הנהן בראשו לכוננו. הבחור הבחין כי הרבי מהנהן לאנשים שסביבו, אך לו משום מה הרבי אינו מהנהן. רק לאחר זמןמה הנהן הרבי גם לכוננו. הבחור התפלא מאוד, אך לא לזמן רב; לאחר ההתועדות ספרה לו אמו שחפצה מאוד לראות כיצד הרבי מסמן לו לשתות את המשקה אך לא הצליחה להגיע למקום בו רואים את הרבי מעזרת הנשים, ורק לאחר מאמצים רבים הצליחה. והנה, מיד כאשר הביטה עליו ראתה כי הרבי מסמן לו לשותותו הרבי המתין שהאם תראה כיצד מהנהן הוא לבנה...

בהתועדויות של יום השבת הנה הרבי מדבר על מגון נושאים. בשנים הראשונות לא היה סדר קבוע לדבריו של הרבי בעת ההתועדות, הרבי היה מכאן כה ענינים שונים, בדרך כלל מענינא דיומא – כמו ענין השיך לפרשת השבוע או להלכות החג, ובימי 'ארצייט' היה הרבי עורך 'הדרך' על אחת ממסכתות הש"ס (וכן ב"ט כסלו, בקשר עם חלקת הש"ס).

בשנים המאחרות קבלה ההתועדות השבתית צכיון קבוע, כאשר הרבי דבר במהלך ההתועדות לפי סדר: שתי שיחות ראשונות עוסקות במהותו של היום, השבת, הקביעות בימי החדש וכיוצא בזה, לאחר מכן "מאמר בעין שיחה", ולאחר המאמר, שיחה בה הרבי שאל את השאלות בפרוש רש"י בפרשת השבוע, ב'לקוטי לוי יצחק' על הפרשה, בשעור הרמב"ם היומי (מהשעור היומי במסלול ג' פרקים, ובשבתות השני אף ענין בפרקי אבות (מהפרק השבועי). בשבתות בין המצרים היה הרבי מכאן גם ענין ב'הלכות בית הבחירה'. בשיחה שלאחריה הרבי באר את הקשיות ששאל בשיחה הקודמת.

הסדר באמירת שיחות על פרוש רש"י הנה כפי: היו שנים בהן היה הרבי מפרסם מערב שבת 'מראה מקום' – על איזה פרוש רש"י בפרשה ידבר, ואלו בשנים המאחרות יותר הפסיק הרבי לפרסם זאת. היתה תקופה בה היה הרבי מקשה בקצרה על קטעים מסוימים בפרוש רש"י ולא מתרץ אלא מסים "ותן להכם ויחכם עוד". הרבי היה מניח לקהל לחפש בעצמם את התשובות ולפרסמן בקבצי 'הערות התמימים ואנ"ש'. בהתועדויות הבאות היה הרבי מתיחס לתשובות שפרסמו, מסביר את היתרונות ואת החסרונות שבהם ומוסיף באור בעת הצורך.

עשרות שיחות על פרוש רש"י נאמרו על ידי הרבי והדפסו בספריו. שיחות אלו מהוות שם דבר ורבים מכלל הצבור לומדים אותן עקב יחודיותם. בשיחות אלו אף סלל הרבי דרך מיחדת בלמוד פרוש רש"י

וגלה כללים רבים שנקט רש"י בחבורו. כל הכללים שאמר הרבי בשיחותיו נלקטו ויצאו בספר "כללי רש"י" אותו צנה הרבי לערוך.

מאמר – בהתעודיות הנה הרבי נוהג לומר מאמרים; החלוק בין מאמר לשיחה: את המאמר הרבי הנה אומר כשעיניו עצומות ובמנגינה מיוחדת, הרבי כרוך סביב ידו מטפחת בעת נגינת נגון ההכנה למאמר (בפיהם של חסידים הנה שגור ההסבר לקב משום שבאמירת המאמר מתעלה הרבי למקום גבוה מאוד ולכן צריך הוא לקשר את עצמו עם דבר גשמי). קדם המאמר נגנו החסידים נגון מיוחד ובשעת אמירת המאמר עמדו על רגליהם. לכל מאמר יש 'דבור המתחיל' – פסוק או מאמר חז"ל בו פותח הרבי את המאמר ומקשה עליו מספר קשיות, לעתים דבור המתחיל של מאמר הוא: 'להבין ענין דבר מסים. מאמר הוא דא"ח – דברי אלקים חיים.

שיחה לעצמת זאת, היא דברי הרבי בעצמו ללא כל נגון או הנהגה מיוחדת אחרת, ללא דבור המתחיל וללא שאר הפרטים שצינו בנוגע לאמירת מאמר.

פעם התלבטו חסידי אדמו"ר ה'צמח צדק' מה עדיף לשמוע מרבים, מאמר או שיחה. כששמע על כך ר' הלל מפאריטש אמר שעדיפה השיחה, שכן כאשר הרבי אומר מאמר הרי "שכינה מדברת מתוך גרונו" ואלו כאשר אומר הוא שיחה אלו הם דבריו שלו...

מאמר בעין שיחה – פרושו הוא: תכן של מאמר חסידות הנאמר בצורה שבה נאמרת שיחה.

בכל זאת, ידעו החסידים להבדיל בינו לבין שיחה בדרכים שונות.

יש לציין שהרש"ג (ר' שמריהו גוראריה) – גיסו של הרבי, הנה נעמד – כפי שנוהגים החסידים בעת שמיעת מאמר.

מאז "פרשת הספרים" שהחלה בשנת תשמ"ה, פסק הרבי לומר מאמרים, ואמר רק מאמרים כעין שיחות.

בכל זאת היו שתי מאמרים רגילים שהרבי אמר לאחר הסתלקות הרבנית. האחד הוא דבור-המתחיל "מצה זו" בערב פסח תשמ"ט והשני הוא "אנכי הו' אלוקיך" בשבועות תשמ"ט. שני מאמרים אלו היו הפתעה גדולה לחסידים.

יחידות – יחידות עם הרבי היא זמן נעלה מאוד, זמן בו היחידה שבנפש' (הדרגה הגבוהה ביותר מחמשת המדרגות שבנשמה) של החסיד מתחברת עם הרבי.

הרבי מספר ב'היום יום' על חסיד שהתכונן שלש שנים לקראת היחידות, ולאחר מכן נשאר אצל הרבי שבע שנים כדי לישם אותה בפעל!

ביום היחידות צמים ומתכוננים בכבד ראש לקראת היחידות, וקדם היחידות טובלים במקוה וחוגרים אכנט ('גארטל'). חסידים החשיבו את יום היחידות הראשונה שלהם כ'יום הולדת חסיד' והתנהגו בו בכל מנהגי יום ההולדת.

לאחר הסתלקות הרבי הרי"צ אמר הרבי פעמים רבות שההליכה ל'אהל' – ציינו של הרבי, היא היחידות בזמן שבו לא זוכים לראות את הרבי. הרבי אמר שביחידות כזו מתקשרת היחידה שבנפש אף יותר מאשר ביחידות רגילה.

יחידות כללית – משנת תשמ"א הפסיק הרבי לקבל אנשים ליחידות, מאז החלו מעמדי 'יחידות כללית' – בהם היה הרבי נושא שיחה קצרה לפני קבוצות קהל יעודיות כמו אורחים שבאו לשהות במחיצת הרבי, חתנים וכלות, נערים ברי מצוה ועוד.

פעם כתב מישהו לרבי כי הוא תפץ ב'יחידות פרטית' כמקדם, ענה לו

הרבי שה'יחידות כללית' היא "יחידות דעתה" (יחידות של עכשו).

הרבי אמר כי יש אף מעלה ביחידות כזו על-גבי 'יחידות פרטית', משום שהיא מתקיימת במעמד אנשים רבים מישראל ו"כרכ עם הדרת מלך".

שיחה – לעתים היה הרבי אומר שיחה על בימת התפלות לאחר תפלת ערבית (מלבד השיחות שנאמרו בהתעודיות). היו גם זמנים קבועים בהם היה הרבי אומר שיחה כזו (כגון: בכל לילות חג הסוכות). אף היו זמנים בהם הדבר בא בהתראה קצרה ובהפתעה.

'לקוט' – בכל שבוע הגיה הרבי לקראת השבת הקרובה שיחה. שיחה זו הגה שיחה שהרבי אמר בשנים קודמות הקשורה לפרשת השבוע או לחג הקרוב, שיחה שנכתרה על-ידי חברי ועד של 'חוזרים' שעסקו בזה. לעתים היתה זו שיחה עם באור של הרבי, ש**מולקט** מכמה שיחות של הרבי. הרבי היה מגיה את השיחה ומוסיף עליה כהנה וכהנה. השיחה הופיעה מדי שבוע, הופצה בכל העולם ונלמדה בהתלהבות רבה.

מתחת למלות השיחה הרגילות מופיעות ה'הערות'. חלק מההערות הן 'מראי מקומות' (המקום ממנו נלקח הפסוק או המדרש אותו ציטט הרבי), וחלק מהן חדושים נוספים או הוספות למודיעות אחרות אותם כתב הרבי בעצמו.

מכתב – בכל יום היו מגיעים לרבי מאות מכתבים והרבי היה משיב על רבם. כמה שעות בכל יום היה מקדיש הרבי לכתיבת המכתבים.

הרבה מן המכתבים לא כתב הרבי בעצמו אלא מסר למזכיר את התוכן, המזכיר כתב זאת, והרבי חתם. ישנם גם מכתבים בהם הרבי לא חתם אלא המזכיר חתם בשם הרבי, כמו למשל מכתבים שנכתבו בחול-המועד.

לפני שהחסיד היה קורא את מכתב התשובה היה טובל במקוה. ובצת קריאת המכתב חוגר אכנט.

גם היום שולחים החסידים מכתבים לאהל הקדוש או מניחים בספריו הקדושים של הרבי, כפי שהרבי עצמו התבטא לאחר הסתלקות הרבי הרי"צ ש"ה הרבי ימצא את הדרך לענות" לכותב המכתב.

ר' ניסן מינדל עליו השלום - מזכירו של הרבי ומי שהיה ממנה על כתיבת המכתבים ועוד כמה מפעלים מרכזיים של הרבי - ספר, שפעם הציג לרבי שהחתימה - אותה הרבי היה חותם בסוף כל מכתב ומכתב בידו הקדושה - תתבצע על ידי חותמות גומי. אך הרבי לא הסכים לכך ואמר: הכותב משקיע את לבו במכתב ובתמורה הוא יקבל חותמות גומי!....

מענה - במקרים רבים היה הרבי משיב בכתב ידו על גבי מכתבו של השולח בעצמו. היו שנים בהן היה זה הסדר הרגיל בעניית מכתבים. לעתים הרבי מחק מספר מלים ובכך היה עונה (לדגמה: אם מישחו היה שואל את הרבי "האם לעשות כך וכך" היה הרבי מעביר קו על המלה "האם" והיתה 'נוצרת' תשובה - "לעשות כך וכך"). לעתים הוסיף הרבי מספר מלים על דברי הכותב ולעתים עונה תשובה שלמה. תשובות בכתב יד נקראים 'מענות'.

מכתב כללי - מלבד המכתבים הרגילים, הוציא הרבי לקראת כל חג או מועד חסידי 'מכתב כללי' ובו ברכה לקראת החג והסבר על מהותו של היום.

המכתב היה מפנה "אל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם" והתפרסם בעתונות בכל העולם, בכמה שפות.

מכתב כללי פרטי - סוג נוסף של מכתבים קיים: 'מכתב כללי פרטי'.

כל מי ששלח לרבי מכתב ובו הודעה על ארוע משמח שקרה לו, כגון:
לדה או בר־מצוה, שלח לו הרבי מכתב־ברכה אישי עם שמו. אך נסח
ברכתו של הרבי היה קבוע בכל המכתבים הללו (פלומר): נסח קבוע לכל
המכתבים על יום הולדת, נסח קבוע לכל המכתבים על בר־מצוה וכן
הלאה).

קונטרסים – מפעם לפעם חלק הרבי קונטרס ובו מאמר מגה חדש.
לעתים היה הקונטרס מכיל מאמר של אחד מעשיאי חב"ד הקודמים. לחלק
מן הקונטרסים צרף דולר וחלקם חלקו בעטיפת נילון. החל משנת תשמ"ח
חלקת הקונטרסים החלה להיות לעתים קרובות ממש. הרבי היה מערב
בכל פרט ופרט בהדפסת הקונטרס, עד לצבע העטיפה של הקונטרס שגם
אותו בחר הרבי.